

De “conspiracy theory” rondom werkprivé balans

Nederland is internationaal bekend als de eerste “part-time” economie, waarin vrouwen – en hun kinderen – tot de gelukkigste van de wereld behoren. Toch is het een twijfelachtige eer, want er zit een lelijke keerzijde aan de medaille. De meeste Nederlandse vrouwen zijn economisch niet zelfstandig; ze komen maar mondjesmaat in topfuncties en hebben – als gevolg daarvan – nauwelijks zeggenschap in besluitvormingsprocessen. Intussen worden ze ervan beschuldigd niet ambitieus en zelfs lui te zijn.

In plaats van de vrouwen de schuld te geven, wil ik u een alternatieve verklaring bieden: de “Conspiracy Theory” (de samenzweringstheorie) rondom werkprivé balans. Deze theorie laat zien hoe werkprivé balans juist op slinkse wijze wordt gepropagandeerd, om zo de huidige arbeidsmarkt systematiek overeind te houden.

De “samenzweerders” functioneren op verschillende niveaus. Te beginnen bij de Nederlandse overheid. Deze is er uitermate goed in geslaagd de traditionele moederschapsideologie te cultiveren. De ideologie wordt natuurlijk niet expliciet verkondigd – het heet niet voor niks de “conspiracy theory”. Maar intussen wordt het Nederlandse overheidsbeleid ten aanzien van kinderopvang in wetenschappelijke literatuur bestempeld als “expliciet familialisme”. Tongenbrekertje, maar het betekent dat de overheid nalaat om een alternatief te bieden voor familiare zorg, waardoor men gedwongen is het in de privesfeer op te lossen. Onze overheid verschaft zelfs nog fiscale bonussen voor vrouwen die fulltime thuisblijven. Dus hoewel de overheid vrouwen wil stimuleren meer uren te werken – notabene met een Taskforce Deeltijdplus! - faalt ze in het bieden van substantiële steun aan vrouwen om dat doel te bereiken.

Om de “conspiracy” in stand te houden, wordt de individuele vrouw afgerekend voor elke keus die ze maakt. Voor het niet zijn van een goede moeder, het niet zijn van een waardevolle arbeidskracht, of voor beide. Als de laatste traan haar emmer echt doet overlopen, sturen de samenzweerders haar naar een work-life balance training, onder het voorwendsel dat het een zoveelste geval van burn-out betreft. En dat terwijl deze vrouwen ooit de slimste van de klas waren.

Maar laten we de rol die organisaties hierin spelen niet onderschatten. Het concept van de “familievriendelijke” werkgever is een van de beste uitvindingen van de Conspiracy. De samenzweerders zijn er in geslaagd om vrouwen te laten focusen op hun balans in plaats van op hun carrière. Briljant! Het heeft duizenden intelligente vrouwen in verwarring gebracht of ze die topfunctie nou wel moeten ambiëren. Het mooiste van dat alles is natuurlijk dat mannen daardoor niet van het pluche af hoeven te komen. En dat op z'n beurt verlaagt weer de kans dat de “conspiracy” wordt ontmanteld.

Organisaties promoten hun “familievriendelijke” arbeidsvoorwaarden, vooral voorwaarden die vrouwen de kans geven part-time te werken. En dat terwijl flexibele arbeidsvoorwaarden, zoals thuiswerken en flexibele begin- en eindtijden, vrouwen juist aanzet *meer* uren te gaan werken. Ook het benadrukken van hun professionele rol in plaats van hun moederrol, komt hun arbeidsparticipatie veel meer ten goede. Dat in tegenstelling tot de sociaal wenselijke, joviale baas die o zo begripvol is bij een calamiteitje thuis. Om het maar eens kort en bot samen te vatten: aandacht voor werkprivé balans stuurt vrouwen naar huis, flexibele werkvormen en steun voor carrière houdt vrouwen aan boord.

Waarom richten die bedrijven zich dan toch vooral op het bieden van part-time werken en werkprivé balans? Simpel. Hoewel parttimers en flex timers beiden het traditionele werkproces danig ontregelen, leveren de parttimers er – vaak vrijwillig – tenminste nog 20% van hun salaris voor in. Kent u die uitdrukking: “just follow the money”? Als alle vrouwen fulltime gaan werken, of mannen en vrouwen beide parttime gaan werken, kost het geld. Organisaties verliezen de altijd beschikbare, fulltime werkende, ideale mannelijke werknemer, op basis van wie ze al die jaren winst hebben kunnen maken (geen dank voor de vrouw thuis die de rest van zijn leven regelde). Bovendien, wanneer alle vrouwen fulltime gaan werken, dan moet de staat wel over de brug komen met betere kinderopvang. En omdat in dit land mannen helaas nog steeds bepalen hoe het geld verdeeld wordt, moeten er dus ergens een man de portemonnaie trekken. Au!

Onder het regime van deze “conspiracy” worden wetenschappers die aantonen dat vrouwen zich wel degelijk verzetten tegen de heersende norm, vakkundig van tafel geveegd. Onderzoekers is wijs gemaakt dat ze moeten proberen hun artikel in een “triple A” tijdschrift met een hoge impact factor geplaatst te krijgen. Dan bereiken deze resultaten namelijk het gewone publiek niet! Nederlandse onderzoekers als Den Dulk, Dijkers, Van Wel en Knijn, maar ook ondergetekende en vele anderen tonen met hun onderzoeken aan dat organisaties zich wel familievriendelijk voordoen naar hun werknemers, maar dat parttimers een hogere functie binnen het bedrijf wel op hun buik kunnen schrijven; dat veel hoogopgeleide vrouwen het juist belangrijk vinden hun kinderen een rolmodel te bieden van een werkende, ambitieuze moeder, van wie de carrière even belangrijk is als die van papa; dat de carrièremotivatie van moeders met kinderen boven de 5 jaar hoger is dan die van hun kinderloze collega’s; en tot slot dat vrouwen best meer uren willen werken, mits hun mannen bereid zijn een paar uur meer aan de boodschappen en de was te besteden (inclusief vouwen en opbergen, vermoed ik zo).

Wat er moet gebeuren? Werkgevers moeten worden verplicht meer vrouwen in topfuncties te plaatsen; hun vrouwelijk kapitaal voor de verandering serieuzer gaan nemen en vrouwen uitnodigen meer uren te komen werken. De overheid moet haar taak oppakken en serieuze maatregelen treffen om kwalitatief hoogwaardige kinderopvang te bieden, en

een vreselijk gelikte maar overtuigende marketing strategie uitzetten om alle middeleeuwse moederschapsopvattingen de wereld uit te helpen. En laat een reclamebureau maar komen met die campagne waarin vooral mannen worden aangespoord eens wat meer zorgtaken op te pakken. Ik zie de slogan al voor me “het vraagt een paar ballen, om thuis te knallen!” Ik voorzie nu al dat dat anders wordt geïnterpreteerd door mannen. Zoals ik al zei, een taak voor een reclamebureau. Zitten toch duimen te draaien met de recessie.

Waar het op neer komt is dat Nederlandse vrouwen wel ambitieus zijn en best bereid zijn een paar uur meer te werken. Maar de ‘conspiracy’ moet worden ontmanteld. En dames, nu we weten welke samenzwering er ten grondslag ligt aan uw zoektocht naar die “highly overrated” werkprivé balans, laat u betalen voor die paar uurtjes meer werk die u toch al deed.

Berber Pas

Berber Pas werkt aan de Radboud Universiteit Nijmegen aan haar proefschrift over carrièremotivatie van vrouwelijke artsen en de rol van organisatiecultuur en moederschapsopvattingen op hun loopbaan (-beslissingen). Deze column is gebaseerd op de Engelse column, geschreven door Berber Pas en Pascale Peters t.b.v. de conferentie “24ormore” van de Taskforce Deeltijdplus op 5 november 2009 in Pakhuis de Zwijger in Amsterdam.